

Ilglaicīga attīstība: ekoloģisko vērtību dinamika Latvijā (pētījumu analīze)

Iveta Briška

SKDS, tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs, Latvija

Ievads. Gribētos domāt un cerēt, ka ekoloģisko vērtību diskurss Latvijā ir veidojies un attīstījies, balstoties uz senlatviešu tradīcijām un latviešu folkloru, ka latviešiem ir īpaša emocionāla attieksme pret ekoloģiskām vērtībām. Tās vienmēr ir bijušas būtisks elements tradicionālajā latviešu kultūrā.

Pētot mūsdienu ne tik seno vēsturi, mēs varam apgalvot, ka, 80. gadu beigās ekoloģisko vērtību loma pilsoniskās sabiedrības veidošanās procesā izrādījās liktenīga, jo Atmodas sākums jeb neatkarības atgūšana sākās kā iestāšanās nevis par brīvību, bet par vidi, tātad ekoloģiskām vērtībām. Dainis Īvāns 2006. gadā ir teicis, ka toreiz viņa uzrakstītais raksts, kas bija vērstas pret Daugavpils HES celtniecību, tapis, pateicoties vēlmei dzīvot nesagandētā vidē un zaļojošā Latvijā.

Tas viss ir mūsu kultūrvēsturiskais mantojums, kas varētu palīdzēt stiprināt un veidot mūsu ekoloģisko apziņu, jo gan Latvijā, gan visā pasaulē sabiedrība joprojām katru dienu meklē risinājumus dažādām riska situācijām, lai veiksmīgi veidotu sadzīvi, attīstoties visam apkārtējā pasaulē un mazinātu dažādu attīstības negatīvo aspektu ietekmi uz savu dzīvi un apkārtējo vidi.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Lai izprastu, kā ir izmainījusies iedzīvotāju viedoklis par ekoloģiskajiem riskiem un ekoloģiskās apziņas veidošanos ietekmējošiem faktoriem, ir apkopoti vairāku pētījumu dati, kas ir veikti atkārtoti. Pētījumu centrs SKDS 2006. gada sākumā pēc Vides ministrijas pasūtījuma veica pētījumu par sabiedrības attieksmi pret vides aizsardzību. Lai varētu vērot, kā Latvijas iedzīvotāju ekoloģisko vērtību skala ir mainījusies pēdējo gandrīz desmit gadu laikā, 2015. gada augustā atkārtoti tika vēlreiz veikts pētījums, kas jau bija noticis 2006., 2010. un 2011. gadā.

Rezultāti. Pēc Latvijas iedzīvotāju domām, vislielākos draudus rada ģenētiski modificētu augu audzēšana un kultivēšana Latvijā. Tā domā 60,8% Latvijas iedzīvotāju. Vētras, pēc respondentu viedokļa, ir otrs lielākais drauds (56,7%). Interesants fakts – vairāk nekā puse iedzīvotāju uztraucas par draudiem, ko varētu radīt HES ūdenskrātuvju hidrotehnisko būvju iespējamie bojājumi.

Latvijas iedzīvotāji joprojām uzskata, ka mūsu valstij vismazāko risku rada zemestrīces (2006. gadā – 22,3%; 2015. gadā – 4,8%).

Šobrīd Latvijas iedzīvotāji, lai uzlabotu apkārtējās vides situāciju, visvairāk ir gatavi piedalīties šādās aktivitātēs: pirmkārt, pirkt un lietot ekonomiskās spuldzītes, otrkārt, šķirot savas ģimenes sadzīves atkritumus un, treškārt, pirkt videi draudzīgākus sadzīves ķīmiskos produktus.

Salīdzinot 2006. gadu ar 2015. gadu, vidēji par 19,3% ir palielinājies to iedzīvotāju skaits, kuri ir gatavi retāk braukt ar automašīnu, priekšroku dodot sabiedriskajam transportam, velosipēdam vai iēšanai ar kājām.

Secinājumi. Pētījumu rezultāti liecina: dinamika ir. Aplūkojot ekoloģisko vērtību virzību no ilgtspējīgas attīstības viedokļa, mēs varam mēģināt izprast mūsu rīcību vides aizsardzības jomā, pētīt tās sekas, izstrādāt indikatoru sistēmas, kas ļautu mērīt un raksturot ekoloģisko apziņu un uzvedību. Tomēr svarīgāka, manuprāt, ir mūsu pilsoniskā līdzdalība. Lai mūsu aktivitāte uzveiktu mūsu pasīvītāti un mēs ciparos redzētu ne tikai dinamiku, bet iespēju un virzienu attīstīties un sargāt mūsu dabu un līdz ar to arī veselību.